

10. Нікітін, А. В. Маркетинг у банку: навч. посіб. / А. Нікітін, Г. Бортнікова, А. Федорченко; за ред. А. В. Нікітіна. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2009. – 170 с.

11. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/index> – Назва з екрану.

Науковий керівник – д-р фіз.-мат. наук, проф., завідувач кафедри математичного моделювання економічних систем НТУУ «КПІ» **Капустян В. О.**

REFERENCES

Dubovyk, O., Boiko, S., and Vozniuk, M. *Marketynh u banku* [Marketing in the bank]. Kyiv: Aleuta, 2007.

Kyrylenko, O. P. *Finansy* (Teoriia ta vitchyzniana praktyka) [Finance (Domestic Theory and Practice)]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2000.

"Klasyfikatsiia finansovykh rynkiv" [Classification of financial markets]. <http://financeblog.com.ua/finansovij-rinok-2/finansovij-rinok-sutnist-funktsiyyi-ta-rol-v-ekonomitsi/klassyfikatsiya-finansovih-rinkiv.html>

[Law of Ukraine "On financial services and State regulation of financial services markets]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

Latkovska, T. "Poniattia ta struktura suchasnoi finansovoi systemy Ukrainy" [The concept and structure of modern financial system of Ukraine]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, no. 1 (2011): 64-69.

Nikitin, A., Bortnikova, H., and Fedorchenko, A. *Marketynh u banku* [Marketing in the bank]. Kyiv: KNEU, 2009.

Orliuk, O. P. *Finansove pravo* [Financial Law]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2003.

"Ohliad rynkiv finansovykh posluh ta pidsumky diialnosti nebankivskykh finansovykh ustanov za 2011 rik" [Overview of Financial Markets and results of non-bank financial institutions in 2011]. http://ufu.org.ua/ua/statistics/ukrainian_insurance_market/Shkolnyk, O. I. Finansovyi rynek Ukrainy: suchasnyi stan i stratehiia rozvytku [Financial market Ukraine: Current State and Development Strategy]. Sumy: Mriia-1; UABS NBU, 2008.

Sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://bank.gov.ua/control/uk/index>

Yukhymenko, P., Fedosov, V., and Lazebnyk, L. *Teoriia finansiv* [Theory of Finance]. Kyiv: TsUL, 2010.

УДК 336.14

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ В УКРАЇНІ

КОРНІЄНКО Н. М.

УДК 336.14

Корнієнко Н. М. Аналіз системи планування бюджетних видатків в Україні

У статті здійснено аналіз особливостей структури і динаміки бюджетних видатків та виявлено, що система бюджетного планування потребує втілення заходів подальшого вдосконалення, спрямованих на встановлення взаємозв'язку поточних і перспективних цілей бюджетної політики. Ефективне використання механізму програмно-цільового методу планування видатків можливе в поєднанні із запровадженням середньострокового бюджетного планування. Запропоновано інноваційні шляхи розвитку та поглиблення застосування програмно-цільового методу планування в бюджетному процесі України.

Ключові слова: бюджет, бюджетний процес, видатки, бюджетна програма, програмно-цільовий метод, середньострокове бюджетне планування.
Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 10.

Корнієнко Наталія Миколаївна – аспірантка, Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України (вул. Дегтярівська, 38-44, Київ, 04119, Україна)

E-mail: kornienko2000@mail.ru

УДК 336.14

Корниенко Н. Н. Анализ системы планирования бюджетных расходов в Украине

В статье осуществлен анализ особенностей структуры и динамики бюджетных расходов и выявлено, что система бюджетного планирования требует реализации мероприятий дальнейшего совершенствования, направленных на установление взаимосвязи текущих и перспективных целей бюджетной политики. Эффективное использование механизма программно-целевого метода планирования расходов возможно в сочетании с внедрением среднесрочного бюджетного планирования. Предложены инновационные пути развития и углубления применения программно-целевого метода планирования в бюджетном процессе Украины.

Ключевые слова: бюджет, бюджетный процесс, расходы, бюджетная программа, программно-целевой метод, среднесрочное бюджетное планирование.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Библ.:** 10.

Корниенко Наталья Николаевна – аспірантка, Научно-исследовательский финансовый институт Академии финансового управления Министерства финансов Украины (ул. Дегтяревская, 38-44, Киев, 04119, Украина)

E-mail: kornienko2000@mail.ru

UDC 336.14

Kornienko N. N. Analysis of the System of Planning Budget Expenses in Ukraine

The article conducts analysis of specific features of the structure and dynamics of budget expenses and reveals that the system of budget planning requires realisation of measures of further perfection, directed at establishment of interaction of current and prospective goals of the budget policy. Efficient use of the mechanism of a special purpose method of planning expenses is possible in combination with introduction of a medium term budget planning. It offers innovation ways of development and intensification of the use of the special purpose method of planning in the budget process in Ukraine.

Key words: budget, budget process, expenses, budget programme, special purpose method, medium term budget planning.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Библ.:** 10.

Kornienko Nataliya N. – Postgraduate Student, Academy of Finance Financial Management Research Institute the Ministry of Finance (vul. Degtyarivska, 38-44, Kyiv, 04119, Ukraine)

E-mail: kornienko2000@mail.ru

Видатки бюджету є вагомим інструментом впливу на соціально-економічні процеси. Бюджетне регулювання у сфері видатків повинно сприяти стимулюванню виробництва, забезпеченню розвитку науково-технічного процесу, зовнішньоекономічної діяльності та економічного зростання у цілому. Впровадження науково обґрунтованих підходів щодо бюджетного планування, визначення стратегічних завдань, структури та обсягів видаткової частини бюджету дозволить забезпечити збалансований розподіл валового внутрішнього продукту між галузями економіки, територіями, соціальними групами. Програмно-цільовий метод планування бюджету дозволяє сконцентрувати обмежений обсяг ресурсів на досягненні поставлених пріоритетних економічних і соціальних цілях фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що проблеми бюджетного планування та ефективного використання видатків бюджету розглядаються в багатьох роботах, як вітчизняних, так і зарубіжних учених: Р. Зоді, Р. Масгрейв, Ф. Мошера, А. Премчада, А. Стейсі, Г. С. Поспелова, В. А. Прікова, І. В. Запатріної, Т. М. Ковальнової, В. Л. Опаріна, Л. Д. Сафонові, В. С. Сутягіна, І. Я. Чугунова, В. М. Федосова, Ф. А. Ярошенко та інших.

Метою роботи є розкриття особливостей розвитку вітчизняної системи планування видаткової частини бюджету, виявлення можливостей поглиблення використання програмно-цільового методу планування як інструменту підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

На етапі економічних перетворень важливим завданням бюджетної політики є сприяння розвитку і

вдосконаленню організаційно-правових засад формування та виконання бюджету з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Багато країн зараз почали використовувати методи бюджетування, орієнтовані на соціально значущі результати, а саме: США, Нова Зеландія, держави Європи та СНД. Актуальним питанням є вдосконалення системи бюджетного регулювання у сфері видатків, а саме: програмно-цільового методу планування видатків, розвитку і підвищення ефективності його використання в Україні.

Прогнозування і планування бюджетних показників ґрунтується на аналізі тенденцій формування та виконання доходів і видатків бюджету, макроекономічних показників економічного і соціального розвитку [1, с. 169]. Одним із основних показників, що характеризує бюджет, є рівень перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему України, який за період 2007 – 2011 рр. у середньому становив 33,1%. Аналіз динаміки показника виявив, що найвищий його рівень за вказаний період спостерігається у 2009 і 2010 рр. – 34,0% та 35,0% відповідно, а у 2011 р. показник зменшився до 32,0% (табл. 1).

Структура видатків бюджету визначає ефективність впливу держави на економічний розвиток, і є індикатором пріоритетності реалізації функцій держави. Пріоритети бюджетної політики фактично проявляються в напрямках державних видатків [4, с. 75]. Розглянемо структуру видатків Державного бюджету України у розрізі функціональної класифікації (без урахування між-бюджетних трансфертів) (табл. 2).

Таблиця 1

Рівень перерозподілу валового внутрішнього продукту через Зведений бюджет України

Показник	Рік				
	2007	2008	2009	2010	2011
ВВП, (млн грн)	720731	948056	913345	1082569	1316600
Видатки з урахуванням кредитування, (млн грн)	227638	312017	310225	379191	421611
Частка обсягу бюджетних видатків у ВВП, (%)	31,6	32,9	34,0	35,0	32,0

Примітка. Розраховано автором на основі звітних даних Державної казначейської служби України [3].

Таблиця 2

Структура обсягу видатків державного бюджету за функціональною класифікацією та кредитування бюджету

Показник	Рік					
	2009		2010		2011	
	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Загальнодержавні функції	24 850,4	13,8	34 694,3	15,4	39 996,6	16,8
Оборона	9 663,3	5,4	11 347,1	5,0	13 241,1	5,5
Громадський порядок, безпека та судова влада	24 159,2	13,4	28 570,7	12,7	32 415,3	13,6
Економічна діяльність	33 294,3	18,5	36 030,0	16,0	44 771,6	18,8
Охорона навколишнього природного середовища	1 824,3	1,0	2 292,7	1,0	3 008,4	1,3
Житлово-комунальне господарство	270,6	0,2	844,4	0,4	324,2	0,1

1	2	3	4	5	6	7
Охорона здоров'я	7 535	4,2	8 759,0	3,9	10 223,8	4,3
Духовний та фізичний розвиток	3 216,7	1,8	5 165,5	2,3	3 830,4	1,6
Освіта	23 925,7	13,3	28 807,5	12,8	27 232,7	11,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	51 517,6	28,6	69 311,30	30,7	63 540,20	26,6
Видатки, усього	180 257,1	100	225 822,5	100	238 584,3	100

Примітка. Узагальнено автором на основі звітних даних Державної казначейської служби України про виконання державного бюджетів [3].

Найбільшу питому вагу у загальній структурі видатків 2011 р. серед перших п'яти місць займають видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення – 63540,2 млн грн (26,6%), економічну діяльність – 44771,6 млн грн (18,8%), загальнодержавні видатки – 39996,6 млн грн (16,8%), громадський порядок, безпеку та судову владу – 32415,3 млн грн (13,6%) та на освіту – 27232,7 млн грн (11,4%). Другу п'ятірку складають видатки на оборону – 13241,1 млн грн (5,5%), охорону здоров'я – 10223,8 млн грн (4,3%), духовний і фізичний розвиток – 3830,4 млн грн (1,6%), охорону навколишнього природного середовища – 3008,4 млн грн (1,3%) і на житлово-комунальне господарство – 324,2 млн грн (0,1 %).

Необхідно відзначити, що при стабільному збільшенні загального обсягу видатків державного бюджету, динаміка витрат по функціях не зберігає постійності в обсягах, а саме: видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення в 2009 – 2011 рр. зростають або зменшуються щороку на 2,1 – 4,1%. Так, у 2009 р. вони склали 51517,6 тис. грн, або 28,6% загального обсягу видатків державного бюджету, у 2010 р. вони зросли на 2,1% та склали 69311,3 тис. грн, або 30,7%, а у 2011 р. знов зменшилися до 26,6% і склали 63540,2 тис. грн.

При цьому видатки на загальнодержавні функції стабільно зростають в середньому на 1,5% щороку та склали у 2011 р. 39996,6 тис. грн, або 16,8% загального обсягу видатків.

Видатки на економічну діяльність не мають постійної динаміки, а саме: у 2009 р. їх обсяг склав 33294,3 тис. грн, або 18,5%, у 2010 р. – 36030,0 тис. грн, або 16%, а у 2011 р. – 44771,6 тис. грн, або 18,8% загального обсягу видатків. Аналогічна нестабільність у витрачанні бюджетних коштів спостерігається і у сфері оборони: у 2009 р. – 9663,3 тис. грн, або 5,4%, у 2010 р. – 11347,1 тис. грн, або 5,0%, а у 2011 р. – 13241,1 тис. грн, або 5,5% загального обсягу бюджетних видатків.

Разом з цим, видатки на освіту з державного бюджету постійно зменшуються. У 2011 р. видатки на цю галузь склали 27232,7 тис. грн, або 11,4%, що на 1,4% менше аналогічного показника в 2010 р. (28807,5 тис. грн) та на 1,9% менше 2009 р. (23 925,7 тис. грн). Видатки на охорону здоров'я у 2010 р. також зменшилися порівняно з 2009 р. (7535 тис. грн) на 0,3% і склали 8759,0 тис. грн, або 3,9%, а у 2011 р. зросли на 0,4% і становили 10223,8 тис. грн, або 4,3% загальних видатків.

Таким чином, динаміка обсягів бюджетних видатків у розрізі визначених функціональною класифікацією напрямів їх використання за період 2009 – 2011 рр. недо-

статньо стабільна. Структурні зрушення у видатках свідчать про необхідність стабілізації бюджетної політики в середньостроковому періоді. Використання програмно-цільового методу планування створює можливості для ефективного управління обмеженими обсягами видаткової частини бюджету шляхом встановлення пріоритетів галузевого розвитку на короткостроковий і середньостроковий періоди та цільового спрямування коштів на їх реалізацію [5].

Розробка проекту закону про Державний бюджет України здійснюється Кабінетом Міністрів України. Міністерство фінансів України відповідає за складання проекту державного бюджету та здійснює організаційну і методичну роботу щодо принципів бюджетного планування, які використовуються головними розпорядниками бюджетних коштів при підготовці бюджетних запитів.

На початковому етапі становлення системи планування бюджету використовувався постатейний метод планування бюджетних видатків. Згідно із зазначеним методом бюджетне планування передбачає здійснення розрахунку витрат на 1 рік, необхідних для забезпечення діяльності бюджетних організацій без урахування оцінки кінцевих результатів їх функціонування. Перевагою такого методу бюджетування є його відносна простота і потенційний контроль видатків з бюджету через детальну їх специфікацію. Разом з тим, постатейний метод має суттєві недоліки, що не забезпечують якісної розробки планових бюджетних показників та ефективної реалізації управлінських рішень.

Необхідність переходу від постатейного бюджету до програмного бюджету зумовлена такими причинами: розширення сфери державного впливу у регулюванні економічними процесами; розвиток державної фінансової системи; удосконалення державного управління бюджетними коштами; необхідність підвищення ефективності використання коштів; підвищення рівня прозорості бюджетного процесу; покращання якості державних послуг [6].

На сучасному етапі реформування бюджетної політики у системі планування та виконання бюджету відбуваються інституційні перетворення, спрямовані на використання прогресивного методу бюджетування, одночасно із використанням елементів традиційного методу планування видатків. Так, у бюджетному процесі застосовуються основні складові програмно-цільового методу, що потребує його подальшого удосконалення і поглиблення на всіх бюджетних стадіях.

З 2002 р. на рівні державного бюджету відповідно до світових стандартів статистики державних фінансів впроваджено програмна і функціональна класифікації видатків та кредитування бюджету. Бюджет планується відповідно до чотирьохрівневої класифікації видатків і кредитування [7]:

- ✦ програмна класифікація (мета програми і порядковий номер);
- ✦ функціональна класифікація (напрями використання коштів);
- ✦ відомча класифікація (відповідальні виконавці програм);
- ✦ економічна класифікація (характер економічних операцій).

Запровадження програмної класифікації дало можливість більш чітко структурувати бюджетні видатки за програмами і відобразити конкретних виконавців, що підвищило прозорість бюджетного процесу.

У 2002 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 вересня № 538-р затверджено Концепцію використання програмно-цільового методу в бюджетному процесі України, метою якої є встановлення зв'язку між використаними ресурсами та отриманими результатами в бюджетному процесі. Відповідно до Концепції видатки формуються у розрізі програм, що повинні включати такі компоненти як: мета програми, завдання, напрямки діяльності та результативні показники [8].

Серед нормативно-правових актів, що регулюють використання програмно-цільового методу в бюджетному процесі, основним є Бюджетний кодекс України. У відповідності з новою редакцією Бюджетного кодексу від 08.07.2010 № 2456-VI конкретизовано засади використання програмно-цільового методу, як на рівні державного бюджету, так і на рівні місцевих бюджетів, а також визначено обов'язковість складання прогнозу бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди [7].

Відповідно до Бюджетного кодексу, досвіду розвинутих європейських держав у сфері середньострокового бюджетного планування, а також відповідно до Програми економічних реформ на 2010 – 2014 рр.

«Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» Міністерством фінансів розроблено та подано Кабінетові Міністрів України середньостроковий прогноз, який містить індикативні показники для головних розпорядників бюджетних коштів на 2013 – 2014 рр.

У напрямі розвитку середньострокового бюджетного планування відпрацьовується законодавче забезпечення запровадження системи державного стратегічного планування, а також методика планування діяльності міністерств на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди, розроблена в межах прогнозних показників, визначених у Прогнозі Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди.

Підготовці проекту видаткової частини бюджету передує розробка головним розпорядником коштів бюджетних запитів відповідно до вимог інструкції з підготовки бюджетних запитів. Бюджетний запит є важливим плановим документом, який виступає першоосновою для формування бюджету за програмно-цільовим методом, в якому визначаються основні компоненти: ціль програми, завдання програми і показники її виконання. Повноваження учасників бюджетного процесу під час формування бюджетного запиту наведено на *рис. 1*.

У 2012 р. наказом Мінфіну від 06.06.2012 № 687 затверджено Інструкцію з підготовки бюджетних запитів, згідно з якою розгорнутий заповнений бюджетний запит містить показники, сформовані за розділами: форма 1 – загальний запит за всіма бюджетними програмами ГРК, форма 2 – індивідуальний запит по кожній програмі на плановий та прогнозний періоди, форма 3 – додатковий запит, який включає обґрунтування додаткової потреби у видатках на плановий та прогнозний періоди [9]. Враховуючи, що головному розпоряднику щорічно доводиться Міністерством фінансів граничний обсяг видатків, інформація щодо додаткової потреби у прогнозному періоді може бути корисною при плануванні бюджету на середньостроковий період.

Рис. 1. Процес складання бюджетного запиту

Інформація, що міститься у Формі-2, застосовується для складання паспорта бюджетної програми з урахуванням бюджетних асигнувань, затверджених законом про Державний бюджет України (табл. 3).

Таблиця 3

Узгодженість інформації бюджетного запиту та паспорта бюджетної програми

Складові елементи бюджетної програми	Форма-2 бюджетного запиту, (пункт документу)	Паспорт, (пункт документу)
1. Мета	3.1	6
2. Завдання	3.2	7
3. Підстави реалізації	3.3	5
4. Обсяг коштів	4.1	4
5. Результативні показники	7.1	10
6. Цільові програми	10.1	9

Бюджетний запит повинен містити інформацію, яка забезпечить проведення аналізу досягнутих результатів реалізації бюджетної програми у минулому та теперішньому періодах, дозволить спрогнозувати її виконання у запланованому періоді, допоможе співставити їх з витраченим обсягом коштів та визначить необхідність подальшого виконання програми.

Міністерством фінансів України затверджено наказ від 17.05.2011 № 608 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм», яким передбачено здійснення оцінки ефективності бюджетних програм при складанні проекту державного бюджету та при виконанні державного бюджету.

З метою забезпечення ефективного управління бюджетними ресурсами країни результати моніторингу та оцінки ефективності бюджетних програм мають стати основою для прийняття рішення про необхідність виконання програми протягом бюджетного періоду, а також про включення програми до проекту бюджету. Слід зазначити, що система моніторингу потребує розроблення, а при проведенні оцінки виконання програми основна увага приділяється касовому виконанню бюджету та цільовому використанню бюджетних коштів.

ВИСНОВКИ

Важливим є вдосконалення програмно-цільового методу бюджетного планування видатків, створення відповідних умов для розвитку даного методу управління бюджетними коштами. Формування системи стратегічного і середньострокового бюджетного планування сприятиме підвищенню рівня узгодженості цілей суспільного розвитку та бюджетної політики, що посилить результативність перетворень в економіці та соціальній сфері. Доцільним є забезпечення розвитку системи моніторингу та подальше вдосконалення системи оцінки виконання бюджетних програм, розширення самостійності та відповідальності розпорядників бюджетних коштів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І. Я. Чугунов. – К. : НІОНС. 2003. – 488 с.
2. Веб-портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
3. Веб-портал Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Реформування бюджетної системи України на інноваційних засадах : монографія / Колектив авторів [заг. редакція Ф. О. Ярошенка]. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 544 с.
5. Mosher F. C. Program Budgeting: Theory and Practice with Particular Reference to the U.S. Department of the Army. – P. 80 – 81. Цит. по : GAO/AIMD –97 – 46 Performance Budgeting/. P. 7 – 8.
6. Масгрейв Р. А. Государственные финансы: теория и практика / Р. А. Масгрейв, П. Б. Масгрейв / Пер. с 5-го англ. изд. [1989]. – М. : Бизнес Атлас, 2009. – 716 с.
7. Бюджетний кодекс України: Закон Верховної Ради України від 8 липня 2010 року № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 151.

8. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 року № 538-р // Офіційний вісник України. – 2002. – № 38. – Ст. 1793.

9. Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів : наказ Міністерства фінансів України від 6 червня 2012 року № 687 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 51. – Ст. 2052.

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф., директор Науково-дослідного фінансового інституту, зав. кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, заслужений діяч науки і техніки України
Чугунов І. Я.

REFERENCES

- Chuhunov, I. Ya. *Biudzhetnyi mekhanizm rehulivannia ekonomichnoho rozvytku* [Budget adjustment mechanism of economic development]. Kyiv: NIONS, 2003.
[Budget code: the law of the Supreme Council of Ukraine on July 8, 2010 № 2456-VI] (2010).
[On approval of the concept of application programs-but-target method in the budget process: Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 14 September 2002 # 538-r] (2002).
[On approval of the instructions on the preparation of the budget requests: order of the Ministry of Finance of Ukraine on June 6, 2012 # 687] (2012).
Mosher, F. C. "Program Budgeting: Theory and Practice with Particular Reference to the U.S. Department of the Army" In *GAO/AIMD-97-46 Performance Budgeting*, 7-8.
Masgreyv, R. A., and Masgreyv, P. B. *Gosudarstvennye finansy: teoriia i praktika* [Public finance: theory and practice]. Moscow: Biznes Atlas, 2009.
Reformuvannia biudzhetnoi systemy Ukrainy na innovatsiinykh zasadakh [Reforming the budget system of Ukraine on innovative principles]. Kyiv: Ministerstvo finansiv Ukrainy, 2010.
Веб-portal Derzhavnoho komitetu statystyky. <http://www.ukrstat.gov.ua>
Веб-portal Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>